

แหวน : อนุภาควัตถุสิ่งของที่มีความสำคัญในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน
Ring: Object particles that are important in northeastern folklore
literature.

นัฐพงษ์ ภูภักดี* จารุวรรณ ธรรมวัตร*

Nattapong Poopukdee* Jaruwan Thammawatra*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

Faculty of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอความสำคัญของแหวนซึ่งเป็นอนุภาควัตถุสิ่งของในวรรณกรรมนิทานบ้านบ้านอีสานจากการศึกษาพบว่า แหวนมีความสำคัญ 2 ประเด็น คือ 1. ความสำคัญที่มีต่อตัวละคร ซึ่งปรากฏ 7 ประการ คือ ใช้เป็นเครื่องป้องกันตนเอง ช่วยให้มองเห็นเรื่องราวต่างๆ ใช้มอบให้กับคนรักเมื่อคราวที่พลัดพรากจากกัน ทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์ ใช้เพื่อกลอุบายบางอย่าง ใช้เรียกสิ่งมีชีวิต และแหวนที่ทำให้เกิดการพลัดพราก และ 2. ความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น ที่อธิบายให้ทราบสาเหตุการเกิดแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

คำสำคัญ : อนุภาควัตถุสิ่งของ, ความสำคัญ, วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน

Abstract

This article aimed to present the importance of the ring that is an object particle in the literature of Ban Isan home. According to the study; found that the ring has two important points. 1. The importance of the character, which appears in 7 points: used as self defence. To help to see various stories. To use to give to lovers when separated from each other, to obtain property, for some trickery, to use to call living things and rings that cause separation. 2. The importance to the local society that explains the cause of natural sources of water.

Keywords: particles, objects, significance, northeastern folklore literature

บทนำ

เครื่องประดับ คือ วัตถุหรือสิ่งของที่ใช้ตกแต่งร่างกายเพื่อให้เกิดความสวยงามหรือเอื้อประโยชน์บางอย่างให้กับร่างกาย ซึ่งมีอยู่หลายชนิดและมีความแตกต่างกัน ในตัวบทวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน เครื่องประดับก็ถือว่าเป็นอนุภาควัตถุสิ่งของอย่างหนึ่งที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมนิทาน บางเรื่อง อาจจะมีการปรากฏซ้ำกันมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ซึ่งเครื่องประดับเหล่านั้นอาจจะเป็น ลูกแก้ว ขอบคำ ปิ่น เป็นต้น แต่เครื่องประดับชิ้นหนึ่งที่มีความน่าสนใจและพบว่ามีปรากฏในวรรณกรรมนิทานหลายเรื่องก็คือ “แหวน” วัตถุชิ้นเล็กๆ ที่มีความสำคัญต่อตัวละครมากมาย ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญนั้นในหัวข้อต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของ “แหวน” ในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน ผู้เขียนได้ตั้งคำถามในการศึกษา คือ แหวนมีความสำคัญอย่างไรในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน และขอเสนอเป็นประเด็นหลักๆ ตามลำดับดังนี้

1. ความสำคัญที่มีต่อตัวละคร
2. ความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสานที่นำมาศึกษาในบทความนี้ ผู้วิจัยเลือกวรรณกรรม จำนวน 25 เรื่อง คือ จำปาสีต้น, ผาแดงนางไอ่, นางผมหอม, สุพทมโมกษา, พญาไก่-แก้วหอมฮู, นกกระจอก, สุริวงค์, พญาคนคาก, ขุนลู-นางอ้ว, พระลัก-พระลาม, สีทน-มโนรา, บัวหอม บัวเฮียว บัวฮอง, คัชชนาม, ท้าวลิ้นทอง, การเกิด, ปลาแตกปลาสมอ, ขุนทึง-ขุนเทือง, แดงอ่อน, ศรีทัดไยบัว, ท้าวหมาหยุย, โสวัจ, ท้าวกำ-กาดำ, กำพราผีน้อย, ท้าวจันทะหมุด และสินไซ ซึ่งเป็นสำนวนการปริวรรตของพระอริยานุวัตร เขมจารี ซึ่งวรรณกรรมทุกเรื่องทีกล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากความเพียรของผู้ปริวรรต ที่ได้คัดลอกเอาเนื้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานซึ่งเป็นของเดิมที่จารด้วยอักษรธรรมอีสาน หรือ อักษรไทยน้อยมาถ่ายถอดโดยใช้อักษรไทยปัจจุบันเพื่อให้อ่านได้ง่ายขึ้น

ส่วนวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสานที่พบว่า อนุภาคของ “แหวน” มีความสำคัญภายในเรื่องนั้น มีปรากฏ 12 เรื่อง คือ ผาแดง-นางไอ่, สุพทมโมกษา, พญาไก่-แก้วหอมฮู, สุริวงค์, ขุนลู-นางอ้ว, พระลัก-พระลาม, สีทน-มโนรา, คัชชนาม, ปลาแตกปลาสมอ, แดงอ่อน, ท้าวกำกาดำ และท้าวจันทะหมุด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแหวนซึ่งเป็นอนุภาควัตถุสิ่งของในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน พบว่ามีความสำคัญภายในเรื่อง 2 ประเด็น คือ 1. ความสำคัญที่มีต่อตัวละคร 2. ความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญที่มีต่อตัวละคร

แหวนที่พบในกลุ่มนี้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า วัตถุชิ้นนี้มีความสำคัญต่อตัวละครในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานแต่ละเรื่องได้เป็นอย่างดี และปรากฏในหลายด้าน สามารถจำแนกได้ 7 ประเด็น คือ 1. เป็นวัตถุ

สิ่งของที่ใช้เป็นสิ่งที่ป้องกันตน 2. วัตถุสิ่งของที่สามารถมองเห็นเรื่องราวต่างๆ 3. วัตถุสิ่งของที่ใช้มอบให้กับคนรัก เมื่อคราวที่พลัดพรากจากกัน 4. วัตถุสิ่งของที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์ 5. วัตถุสิ่งของที่ใช้เพื่อกลอุบาย 6. วัตถุสิ่งของที่ใช้เรียกสิ่งมีชีวิต และ 7. วัตถุสิ่งของที่ทำให้เกิดการพลัดพราก ตามรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วัตถุสิ่งของที่ใช้เป็นสิ่งที่ป้องกันตน

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ ตัวละครในเรื่องใช้ในการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตน จากการศึกษาพบว่า ตัวละครได้ฝากแหวนไว้ให้กับตัวละครอีกตัวเพื่อใช้ป้องกันตน และตัวละครที่มีแหวนไว้ในครอบครอง ก็สามารถนำวัตถุชิ้นนี้ไปช่วยบรรเทาพร้อมทั้งรักษาความเจ็บปวดที่เกิดจากความร้อนของไฟให้กับตัวละครอีกตัวได้ โดยพบในวรรณกรรมนิทานจำนวน 2 เรื่อง คือ **สุพรมโมกษา** และ **แดงอ่อน** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง **สุพรมโมกษา** ครั้งหนึ่งนางไขฟ้าเกิดความไม่สบายกายและใจจึงหวังที่จะเดินทางเข้าไปในป่าเพื่อให้เกิดความสำราญและคลายความทุกข์ใจ ก่อนที่จะเดินทางนางได้ฝากแหวนวงนี้ให้กับหมาเก้าหางเพื่อช่วยดูแลแทนนาง และใช้รักษาตัวเองจากอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ดังความว่า

นางอยู่ป่าได้พอส่งผิวขวัญ จักเที่ยวเดินดงดอนชีสว่างหลายเมื่อหน้า นางสั่งหมาเก้าหางไว้
ฮักษาเฮือนตองตูป แล้วฝากแหวนท่ามะโรงฮุ่งเหลื่อมกับหมาไว้รักษา

(สุพรมโมกษา : 30)

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่าถึงแม้ว่า “แหวน” จะเป็นเพียงเครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งร่างกายเพื่อให้เกิดความสวยงาม แต่ในความงามนั้นก็ยังมีคุณสมบัติคือ สามารถใช้เป็นเครื่องป้องกันอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนได้ อันเป็นคุณสมบัติที่แปลกที่ซ่อนอยู่ในวัตถุชิ้นนี้ และเนื่องจากว่า “นางไขฟ้า” เป็นตัวละครหนึ่งที่จัดว่าเป็น อมนุษย์ ซึ่งนางได้ลงมาเกิดในไขเฝือกหนึ่งเพื่อมาช่วยเหลือท้าวสุพรมโมกษาตามบัญชาของพระอินทร์ และสิ่งหนึ่งที่นางถือลงมาด้วยก็คือแหวนที่มีคุณสมบัติดังปรากฏภายในเรื่อง นอกจากนั้นก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นบุณยกรรมของตัวละครเอกคือ “ท้าวสุพรมโมกษา” ซึ่งเปรียบเสมือนพระโพธิสัตว์ที่ลงมาเกิดเพื่อสั่งสมบารมีธรรม มีตัวละครอมนุษย์คอยให้ความช่วยเหลือ คือ พระอินทร์ ที่เป็นดั่งเจ้าแห่งสรวงสวรรค์ และนางไขฟ้า ที่เป็นนางฟ้า

เช่นเดียวกับเรื่อง **แดงอ่อน** ครั้งหนึ่งยักษ์สาละวันถูกลูกไฟไหม้ร่างกาย จนทำให้เกิดความร้อนรนจนทนไม่ไหว จึงร้องขอให้ท้าวสุริยวงศ์ญาณช่วยเหลือตน ท้าวสุริยวงศ์ญาณก็ได้นำเอาน้ำมาเทผ่านปลายลูกศรให้ดื่มพร้อมกับจับเอาแหวนชิ้นมาวัดแกว่ง เป็นผลให้ไฟที่กำลังลุกโชนอยู่นั้นดับลง และด้วยฤทธิ์ของแหวนก็สามารถบรรเทาอาการแสบร้อนที่เกิดขึ้นให้หายไปได้ ดังความว่า

แต่นั้น สิทธิเดชให้ท้าวอ่อนสองพระองค์ พระก็จงใจปะป่อยมันเอาเลี้ยง แล้วจึงบายเอาน้ำคันทียอหลัง ครอบงุ้มล้างหลังให้กิน แท้แล้ว ท้าวจึงบายเอาได้ท่ามะโรงลูกประเสีฐ ออกให้แล้วไฟเมี้ยนมอดแสง มันจึงหายคำฮ้อนหายคิงเสียสว่าง จิตพุ่งใหม่หายฮ้อนอยู่เย็น หันแล้ว

(แดงอ่อน : 42)

ความพิเศษของแหวนที่สามารถดับความร้อนของไฟได้ในเรื่องนี้ ต้องอาศัยความพิเศษของลูกศรร่วมด้วย ถึงแม้ว่าในตัวบทจะไม่ได้กล่าวว่าลูกศรคันนี้สร้างมาจากอะไร แต่ที่มาก็ได้ระบุให้เห็นความชัดเจนแล้วว่าอาวุธชิ้นนี้ตัวละครคือ “สุริยงค์ญาณ” ได้รับมาจากเทวดาที่เป็นแม่เลี้ยงมอบให้ กล่าวคือ อดีตของตัวละครตัวนี้เมื่อถือกำเนิดมา ถูกมเหสีเอกของพระราชากลับแก้งโดยให้นำใส่ให้ไปฝังไว้นอกวัง แต่มีนางเทวดามาช่วยเลี้ยงจนเติบโตใหญ่ เมื่อสุริยงค์ญาณจะเดินทางผจญภัยเพื่อตามหานาง “แดงอ่อน” ซึ่งเป็นแม่แท้ๆ ของตน นางเทวดาก็ได้มอบธนู-ลูกศรให้เพื่อใช้ป้องกันตนเอง แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ความพิเศษของแหวนแม่เพียงยกขึ้นมากวัดแกว่งก็สามารถทำให้ความร้อนที่เกิดจากพิษไฟหายไปได้อย่างอัศจรรย์ นอกจากนี้แหวนวงนี้เมื่อท้าวสุริยงค์ญาณจับขึ้นมากวัดแกว่ง ก็ทำให้เกิดเป็นลูกไฟพุ่งใส่เสนายักษ์สาละวันได้ และยังแสดงให้เห็นถึงบุญบารมีของท้าวสุริยงค์ญาณได้เช่นกัน

เพราะฉะนั้นความสำคัญของแหวนที่พบในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านทั้งสองเรื่อง นอกจากความงามตรงที่ใช้เป็นเครื่องประดับร่างกายแล้ว ก็ยังสามารถใช้เป็นที่ป้องกันตนเองจากอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งคลายความทุกข์ทางกายให้เบาลงได้ได้อย่างน่าอัศจรรย์

1.2 วัตถุสิ่งของที่สามารถมองเห็นเรื่องราวต่างๆ

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ มีความสำคัญต่อตัวละครคือ ใช้มองดูเรื่องราวต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น โดยผู้ที่ถือครองไม่จำเป็นต้องอยู่ในเหตุการณ์ แต่สามารถทราบได้ว่าเวลานั้นมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง พบในวรรณกรรมนิทานจำนวน 1 เรื่อง คือ **พญาไก่อแก้วหอมฮู** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง **พญาไก่อแก้วหอมฮู** แหวนแก้วพิรุณยวงนี้เป็นของนางนาคตนหนึ่งซึ่งเป็นอมมนุษย์ ที่สามารถส่องมองเห็นเรื่องราวต่างๆ ได้ ดังความว่า

นางก็ยกแหวนแก้วพิรุณยวงส่อง ก็จึงเห็นแจ่มเจ้าบ่าวท้าวต๋าวมา เนาปางทองแก้วหอคำ
ผาสารท กับทั้งนางนาคให้น้อยอ่อนสองศรี เฮียงบาคานฮูปงามปานแถม ทั้งเล่าเห็นแม่ท้าวทั้ง
ปีตาตนพ่อ เนาหอฮูปงามปานแถม นางพญาไก่อแก้วชมชื่นยินดี แล้วจึงพาท้าวอนเทพพระอินทร์
กายฟ้า กับทั้งเทวดาพร้อมนาคาจตุโลก ขอให้มาช้อยคุ้มบาท้าวพระยอดคุณ แต่ทอน

(พญาไก่อแก้วหอมฮู : 41)

ความสำคัญของแหวนที่มีต่อตัวละคร “นางสีดา” คือ นางคิดถึงสามีที่อยู่ต่างสถานที่กัน เพราะความคิดถึงจึงทำให้นางเกิดความกังวลใจและหลับฝันไปในเรื่องต่างๆ เมื่อนางตื่นขึ้นมาแล้วเกิดความไม่สบาย จึงยกแหวนขึ้นมาส่องดูสามีของตน และทราบว่าสามีนั้นมีความสุขสบายดี นางจึงคลายความกังวลและเกิดความสุขใจ พร้อมกับขอพรจากเทพเทวดาให้คอยปกป้องคุ้มครองทุกคนที่เป็นญาติของนาง

เนื่องจากว่านางสีดาเป็นตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ คือนางเป็นพญานาค ซึ่งตามปกติแล้วเหล่านาคทั้งหลายมักจะมีสมบัติแห่งเมืองนาค คือลูกแก้วนานาชนิด และลูกแก้วเหล่านั้นก็มีฤทธิ์ที่แตกต่างกันออกไป และเป็นที่หมายปองต้องใจของมนุษย์หลายคน บ้างก็เรียกว่า “แก้วพญานาค” หรือ “เพชรพญานาค” โดยมีความเชื่อว่าลูกแก้วเหล่านั้นสามารถดลบันดาลให้ตนเองประสบกับสิ่งที่ต้องการได้ ในเรื่องนี้นางสีดาก็มีแหวนที่ทำมาจากแก้วพิรุณยวง หรือไพฑูรย์ เป็นชื่อรัตนอย่างหนึ่ง มีสีเหลืองแกมเขียวหรือน้ำตาลเทา มีน้ำเป็นสายรุ้งกลอกไปมา

และแหวนวงนี้เองที่มีฤทธิ์สามารถทำให้มองเห็นเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ แม้ในเวลานั้นตัวละครทั้งสองฝ่ายจะไม่ได้อยู่ด้วยกันและในเหตุการณ์เดียวกันเลย หลังจากที่นางทราบว่ามีและญาติของตนเองปลอดภัยดีแล้ว ตนจึงไหว้วอนขอให้พระอินทร์และเหล่าเทวดาช่วยปกป้องคุ้มครองญาติทั้งหลายของตนเองด้วย จะเห็นได้ว่าแหวนที่เป็นเครื่องประดับในเรื่องนี้นอกจากจะให้ความสวยงามแก่ร่างกายแล้ว แหวนวงนี้ยังทำหน้าที่คลี่คลายความทุกข์ร้อนหมองใจที่เกิดขึ้นในใจของตัวละครได้เป็นอย่างดี

เพราะฉะนั้นแหวนที่พบในกลุ่มนี้นอกจากจะทำให้มองเห็นเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดได้แล้ว ก็ยังสามารถทำให้ตัวละครเกิดความสุขทางกายและใจด้วย

1.3 วัตถุสิ่งของที่ใ้หมอบให้กับคนรักเมื่อคราวที่พลัดพรากจากกัน

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ มีความสำคัญต่อตัวละครในฐานะที่ฝากไว้ให้กับคนรักของตนเมื่อคราวที่ต้องพลัดพรากจากกัน ซึ่งพบในวรรณกรรมนิทาน จำนวน 4 เรื่อง คือ **สุริวงศ์ พระลัก-พระลาม สีทน-มโนรา และคัชชนาม** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง **พระลัก-พระลาม** เมื่อคราวที่นางสีดาถูกท้าวฮยาบมะนาสวนลักพาตัวไป นางได้ทิ้งแหวนวงนี้ลง และพญาครุฑก็เป็นผู้ที่เก็บแหวนวงนี้ไว้ให้กับพระลาม ความว่า

แต่นั้น พญาฮยาบได้ยินคำครุฑกล่าว มันก็เห็นแหวนทำมะโรง แต่มีอนางแก้ว พญาก็สบนิ้วก้อยนางไว้แต่ไกล เมื่อนั้น พญาฮยาบก็ถอดเอาได้แหวนอยู่มีอนาง วางแหวนทำมะโรงพาดไปพะลันฟ้า ฎีกปีกครุฑด้านเซเบื้องท่าวลง ครุฑก็จึงเสียวตอดต้องปากคาบเอาแหวน ก็จึงจุคาอยู่ ในปลายลิ้น ปานนั้น ครุฑก็พืงค้อขึ้นเสียวคืบว่าชิตอด พญาฮยาบย้านเลยฟ้าลวงหนี

(พระลัก-พระลาม : 20)

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่าแม้แหวนของนางสีดาจะมีขนาดเล็ก แต่เมื่อท้าวฮยาบมะนา-สวนจับแหวนวงนี้แล้วโยนทิ้ง เมื่อไปกระทบกับปีกของพญาครุฑก็สามารถทำให้ครุฑเซลงไปได้ ซึ่งตามหลักความจริงแล้วไม่น่าจะเป็นเช่นนั้นได้เลย เพราะขนาดของแหวนกับตัวของครุฑมีความต่างกันมาก เห็นได้ว่าแม้แหวนจะมีขนาดเล็กแต่เป็นแหวนของนางสีดา ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของผู้มีบุญญาบารมีลงมาเกิด วัตถุชิ้นนั้นก็มิอาจบางอย่างในตัวด้วยกันเช่นกัน หลังจากนั้นครุฑก็ได้นำแหวนวงนี้ไปถวายพระลาม เมื่อครั้งที่พระลามกำลังตามหานางสีดา ทำให้พระลามทราบว่านางสีดาต้องยังมีชีวิตอยู่ เพราะฉะนั้นแหวนที่ปรากฏในเรื่องนี้ก็ยังคงเป็นสื่อแทนใจของตัวละครทั้งสองคือนางสีดาและพระลามได้เป็นอย่างดี แม้พระลามจะเห็นเพียงแหวนของนาง แต่ด้วยบุญบารมีที่สั่งสมมาร่วมกันก็ทราบในทันทีว่าภรรยาของตนยังมีชีวิตอยู่ และตัวละครที่มีบทบาทในตอนนั้นก็คือ “ครุฑ” ถ้าเรามองดูต้นกำเนิดของวรรณกรรมที่มีอิทธิพลต่อเรื่องพระลัก-พระลาม คือเรื่องรามเกียรติ์แล้ว จะเห็นได้ว่า พระรามก็คือพระนารายณ์ที่อวตารลงมาเพื่อปราบยุคเข็ญในโลกมนุษย์ และพาหนะของพระนารายณ์ตามทเวศาตำนานแบ่งได้เป็น 2 ตัว คือ เมื่อยามที่พระนารายณ์ประทับภายใต้เกษียรสมุทรก็จะมีพญาอนันตนาคราชมารองรับ แต่เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นมาเหนือน้ำก็จะมีครุฑเป็นพาหนะแทน และเหตุที่ครุฑเซล้มเมื่อโดนแหวนของนางสีดานั้นน่าจะจะเป็นเพราะบารมีของนางสีดาซึ่งก็คือพระลักษมี ชายาแห่งพระนารายณ์ที่อวตารลงมาด้วยเช่นกัน แหวนจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าแม้ตัวละครทั้งสองคือพระลามกับนางสีดา จะลงมาเกิดในโลกมนุษย์ แต่ด้วยบุญบารมีที่ทั้งสองสั่งสมไว้ในเรื่องคู่ครอง แม้จะมีเหตุที่ต้องพลัดพรากจากกัน สุดท้ายก็ต้องได้อยู่ร่วมกันเช่นเคย

หรือในเรื่อง **สีทน-มโนรา** นางมโนราได้ฝากแหวนไว้กับพระฤๅษีเพื่อมอบให้กับท้าวสีทนเพื่อใช้ตามหาตน เมื่อคราวที่นางหนีออกจากเมือง ความว่า

แม้งหนึ่ง ฮอดประเทศด้าวแดนที่พระรัสสี นางก็ลงรินทาฝากแหวนทั้งผ้า หลอนว่าสีทนด้ฝ้ายพระศรีมาฮอด บ่ฮู้ เจ้าจงเอาให้ท้าวเมื่อน้ำอุ้นทวง แต่ถ้อน ให้ค้อยคืดฮอดน้องทันที่ภูเงิน ว่าเนอ จงคืนเมื่อเมืองเป็งจางอยู่เกษิมอยู่สร้าง

(สีทน-มโนรา : 16)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ตัวละคร “นางมโนรา” ได้ฝากแหวนของตนไว้กับพระฤๅษี ด้วยหวังว่าเมื่อสามีของตนมาตามหา จักได้ทราบเบาะแสว่าไปทีใด เมื่อท้าวสีทนเดินทางมาพบกับพระฤๅษีก็ได้ทราบความต่างๆ พร้อมออกเดินทางตามหาภรรยาของตน เห็นได้ว่าตัวละครที่มีบทบาทในตอนนี้เป็นพระฤๅษี ที่นอกจากจะแนะเส้นทางให้กับตัวละครเอกแล้ว ยังเห็นว่าตัวละครตัวนี้ประกอบด้วยคุณธรรมและความกรุณาตามแบบฉบับของนักบวชโดยไม่ได้เลือกว่าผู้นั้นจะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ จะยากดีมีจนอย่างไรเมื่อมาขอความช่วยเหลือ ก็พร้อมที่จะให้การช่วยเหลือทุกเมื่อ และเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “แหวน” ที่ปรากฏในเรื่องนี้ก็ถือว่าเป็นวัตถุชิ้นหนึ่งที่ตัวละครใช้ในการฝากให้คนที่รักในการตามหาตนเช่นกัน และในตอนสุดท้ายตัวละครทั้งสองก็ได้ครองกันกันอย่างมีความสุข

แม้ในเรื่อง **สุริวงค์** นางพิมพาก็ได้ฝากแหวนไว้กับพญาลิงเพื่อมอบให้กับท้าวสุริวงค์ เมื่อคราวที่ทั้งสองต้องพลัดพรากจากกัน และในเรื่อง **คัชชนาม** นางสีดาก็ได้มอบแหวนไว้ให้ท้าวคัชชนามเพื่อเป็นเครื่องแทนตนซึ่งตอนนั้นทั้งสองไม่ได้เห็นหน้ากันเพราะเป็นตอนกลางคืน

จะสังเกตได้ว่าตัวละครทุกตัวที่นำแหวนเพื่อฝากไว้ให้กับคนรักมักเป็นผู้หญิง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้หญิงมักจะใส่แหวนเป็นเครื่องประดับประจำตัวอยู่แล้ว จึงนำสิ่งที่ตนมีติดตัวนั้นเป็นเครื่องแทนใจ ซึ่งแหวนในกลุ่มนี้ก็ล้วนมีความสำคัญต่อตัวละครเป็นอย่างมาก ทั้งในฐานะเป็นสิ่งที่ฝากถึงหรือเครื่องที่ใช้เพื่อติดตามหาคนรัก และสุดท้ายตัวละครทั้งสองก็ได้พบและอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นแล้วแหวนก็ยังแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกทั้งสองฝ่ายมีความผูกพันและมีสายสัมพันธ์แห่งความรักต่อกัน หากจะมองตามหลักทางพระพุทธศาสนาก็คือ ตัวละครทั้งสองมีบุพเพสันนิวาสที่สั่งสมมาร่วมกัน แม้เกิดมาในชาตินี้ถึงแม้จะมีอุปสรรคต่างๆ ขัดขวางตัวละครทั้งสอง แต่สุดท้ายก็จบเรื่องด้วยความสุขด้วยกันทุกเรื่อง

1.4 วัตถุสิ่งของที่ทำได้มาซึ่งทรัพย์

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ มีความสำคัญที่ทำให้ตัวละครได้มาซึ่งทรัพย์ ทั้งที่เป็นทรัพย์ที่สามารถหยิบยกได้ เช่น เงิน ทอง อัญมณี หรือทรัพย์ที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ เช่น ปราสาท สะพานเงิน สะพานทอง เป็นต้น โดยพบในวรรณกรรมนิทาน จำนวน 2 เรื่อง คือ **ขุนลู-นางอ้ว** และ **ท้าวกำกาดำ** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง **ขุนลู-นางอ้ว** แม่ของขุนลูและแม่ของนางอ้วได้จับแหวนขึ้นมาตั้งจิตอธิษฐานแล้วกวัดแกว่ง ก็ปรากฏว่ามีเงิน ทอง เสื้อผ้า ตกลงมาจากท้องฟ้ามากมาย ความว่า

บัดนี้ ข้าจักอธิษฐานน้อมของทานอันประเสริฐ บังเกิดให้มีพร้อมคู่อัน แต่ท่อน ค้อมกล่าว
แล้วยอหน่วย**ท่ามะโรง** เยียวมือกรีดแกว่งไปมีซ้ำ แต่นั้น ฤทธิ์เดชแก้วบังเกิดมีนาน เงินค่าจกหัว
ทะเลลงเหนือพื้น สิ้นเสื้อผ้าตกแต่เมืองพรหม นานาหลายเกิดมามีซ้ำ พระมารดาตำนให้เขาชนฮื้อ
ฮีบ ส่วนหนึ่งชนให้เจ้าแสนเมืองทานทอด

(ขุนลู-นางอ้ว : 33)

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นแม่ของท้าวขุนลูและนางอ้ว ได้ใช้แหวนในการให้
ได้มาซึ่งทรัพย์ อันเป็นทรัพย์ที่สามารถหยิบยกได้อย่างง่ายดายซึ่งมีขนาดที่ไม่ใหญ่ ซึ่งตัวละครทั้งสองก็ประสบกับ
ความต้องการกับสิ่งที่ตนได้ปรารถนาไว้ จะเห็นว่าตัวละครทั้งสองใช้แหวนมาเป็นสื่อกลางในการตั้งจิตเพื่อให้ได้มา
ของทรัพย์สมบัติต่างๆ ประกอบกับแรงในการอธิษฐานนั้นก็มาถึงสองแรง หากจะมองตามหลักเหตุผลทาง
พระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นว่าผลที่ตัวละครทั้งสองได้มาซึ่งทรัพย์ด้วยการอธิษฐานนั้น ก็น่าจะมีเหตุมาจากอดีตชาติ
ที่ตัวละครทั้งสองให้ทานมาก่อน และในตวับทก็ได้กล่าวว่า “ส่วนหนึ่งชนให้เจ้าแสนเมืองทานทอด” ตัวละครทั้ง
สองนอกจากจะได้ทรัพย์นั้นมาแล้ว ก็ยังจะแบ่งเพื่อทานให้กับคนอื่นด้วย บุคคลที่มีจิตคิดจะให้ก็แสดงให้เห็น
อุปนิสัยของความไม่ตระหนี่ได้อย่างชัดเจน และแหวนในเรื่องนี้ก็มีความหมายถึงความเพียบพร้อมในทรัพย์ที่ทุกคน
ปรารถนา

ส่วนในเรื่อง **ท้าวกำกาคำ** ครั้งหนึ่งท้าวกำพริกำกาคำได้เห็นหน้านางลุนก็เกิดความรัก จึงบอก
ให้ย้ายไปช่วยเจรจากับพระราชว่าหลานของตนต้องการนางลุนมาเป็นภรรยา เมื่อพระราชได้ฟังดังนั้นจึงกล่าวว่า
หากสามารถสร้างสะพานเงิน สะพานทอง พร้อมด้วยสองข้างทางปลูกกล้วยอ้อยเป็นแถวยาวไปจนถึงพระราชวัง
ซึ่งมีข้อตกลงว่าต้องสร้างให้แล้วเสร็จภายในคืนเดียวเท่านั้น เมื่อท้าวกำกาคำทราบ ในคืนนั้นจึงนำแหวนที่เกิดมา
พร้อมกับตน ออกมากวัดแกว่ง ทำให้เรื่องนี้ร้อนถึงพระอินทร์และเหล่าเทวดาทั้งหลายให้ลงมาช่วยเนรมิตสิ่งต่างๆ
ตามที่ท้าวกำกาคำต้องการ ดังความว่า

ท้าวก็เอา**แหวนแก้ว**ยอแยงหลังล่า ไกวแกว่งซึ้งน้ำนาคหลวง เมื่อนั้น ก็จึงฮ้อนฮอดให้
นาคใหญ่บาดาล นาคก็แปลงเป็นคนออกมาถวายไหว้ ท้าวก็กวัดแกว่งซึ้งเมื่อบนอากาศ ก็จึงฮ้อนที่
นั่งเจ้าพญาฟ้าชูแดน แท้แล้ว ฮ้อนไปถึงตนเจ้าพญาแถนฟ้าคืน พระก็เดินตื่นท้วงพลลั่นลวงลง
ทั้งแถนหลวงเจ้าแถนล่อแถนหล่อ...

...

แต่นั้น ก็จึงฮ้อนฮอดให้อินตาตนประเสริฐ พระจึงตัดส่งแจ้งเห็นท้าวกำกาคำ เจ้าเอย อินทา
ให้เสด็จลงโลกลุ่ม ต้นเถื่อนต้องเห็นท้าวกำกาคำ อินทร์จึงมีคำตำนถามบาท้าว กำกาคำก็ทุกขียาก
ฮ้อนใดแท้จึงมา ท่อเด เมื่อนั้น กาดำน้อยไขคำเว้าพ่อ เจ้าก็ไขกล่าวตำนพระอินทร์เจ้ายอดสวรรค
บัดนี้ ข้อยก็ตัดส่งแจ้งเทียวโลกสงสาร พระเอย บ่กว่าแต่ สรณญาณทิพย์ซื่อสงหวลเห็นแจ้ง
อันหนึ่ง ข้าคิดทงสืบสร้างเสวยราชเป็นพญา พระเอย คืดอยากได้บัวนางอยู่แฝงเทียมซื่อน มี
ประสงคได้เยียวแสนโกฏ คืดใค้สุขอยู่สร้างเป็นเจ้าผ่านนคร ทงอยู่สร้างผาสารทมุงมณี เมื่อนั้น
อินทาเจ้าพญาแถนพร้อมพรว้า ทั้งพญานาคราชเจ้ามวลพร้อมพ่ากัน อินทร์ก็เนรมิตสร้างโงงหลวง

หลังใหญ่ พญานาคก็ นีรมิตตั้งเวียงแก้วก่อหิน แถนก็นีรมิตให้มุงหอผาสารท เป็นแผ่นแก้วมุง
แล้วพอกคำ พื้นลวดแก้วเทิงแผ่นกระดานหิน ผานผานมุงแท่งคำทั้งค้าย

(ท้าวกำกาดำ : 24)

จากเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ท้าวกำกาดำสามารถได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองปรารถนา คือ ปราสาท
สะพานเงิน สะพานทอง ฯลฯ ได้อย่างง่ายดาย เพราะได้ใช้แหวนที่มีประจำตนยกขึ้นมาอธิฐาน ซึ่งแหวนวงนี้เมื่อ
ครั้งที่พระอินทร์ส่งท้าวกำกาดำลงมาเกิดในโลกมนุษย์พระอินทร์ได้นำแหวนวงนี้ให้ท้าว พร้อมกับกล่าวว่าเมื่อมีเหตุ
อะไรสามารถยกแหวนนั้นขึ้นมาอธิฐานได้เลย เป็นเหตุให้ท้าวกำกาดำได้ใช้แหวนวงนั้นและได้ทุกอย่างตามที่ตนเอง
ต้องการ จะเห็นได้ว่าแหวนก็เป็นเครื่องหมายที่สื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครพระอินทร์กับท้าวกำกาดำ
ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเปรียบเสมือนพอกกับลูกที่มีสายสัมพันธ์ต่อกัน และอีกนัยยะหนึ่งนั้นจะเห็นว่าในดวับรรณกรรม
นิทานเรื่องนี้ได้บอกอย่างชัดเจนว่า ท้าวกำกาดำเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งสภาวะของพระโพธิสัตว์ คือลงมาเกิดเพื่อสั่ง
สมบุญบารมีให้ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ว่าพระโพธิสัตว์จะลงมาเกิดในสภาพที่ขัดสนเพียงใดก็ตาม ก็
มักจะมีตัวละครอื่นๆ มาช่วยไว้ คือ ย่าจำสวนที่นำท้าวกำพำมาเลี้ยง พระอินทร์พร้อมด้วยเหล่าเทวดาที่ลงมาช่วย
เนรมิตปราสาทให้ นั่นก็แสดงให้เห็นถึงบุญบารมีของตัวละครได้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน

ถึงแม้แหวนจะเป็นเพียงเครื่องประดับชิ้นหนึ่ง แต่ความสำคัญของแหวนในเรื่องของ
วรรณกรรมนิทานก็สามารถทำให้ตัวละครประทับใจกับความปรารถนาตามที่ตนได้ตั้งใจไว้ได้อย่างง่ายดาย และผู้ที่อยู่
เบื้องหลังของความสำเร็จ ในเรื่องขุนลู-นางอ้วนนอกจากบุญบารมีของตัวละครที่เป็นแม่ของตัวละครเอก หรือบุญ
บารมีของท้าวกำกาดำที่เปรียบเสมือนพระโพธิสัตว์แล้ว ก็ยังมีพระอินทร์ หรือเหล่าอมนุษย์ที่คอยช่วยเหลือตัว
ละครในวรรณกรรมเรื่องกำกาดำอีกด้วย

ความสำคัญของแหวนที่พบในกลุ่มนี้ เป็นมากกว่าคุณค่าของแหวนที่ใช้เป็นเพียงเครื่องประดับ
แต่เป็นการให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองและสิ่งทีตัวละครปรารถนา และผลสุดท้ายตัวละครก็มีความสุขกับสิ่งที
ได้มานั้น

1.5 วัตถุสิ่งของที่ใช้เพื่อกลอุบาย

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ มีความสำคัญต่อตัวละครในฐานะที่ใช้เพื่อสร้างกลอุบายหลอกล่อให้อีกฝ่าย
ตกหลุมพรางในแผนการของตน โดยพบในวรรณกรรมนิทานเพียง 1 เรื่อง คือ **พระลัก-พระลาม** ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

เรื่อง **พระลัก-พระลาม** เสนายักษ์ซึ่งเป็นพลทหารของท้าวฮาบมะนาสวน ได้รับคำสั่งจากเจ้านาย
ให้ไปนำตัวของพระลัก พระลาม ออกมาจากกองทัพวานร โดยให้นำเอาแหวนที่มีรัสมีส่องสว่างรุ่งเรืองไปท้าว ทำ
เลียนว่าเป็นดวงอาทิตย์ที่กำลังฉายแสงในตอนเช้า เป็นเหตุให้หุลละมานและกองทัพวานรเชื่อว่าแสงนั้นเป็นแสง
จากพระอาทิตย์ ประกอบกับความเหนื่อยจากการเข้าเวรยามจึงพากันหลงกลเชื่อและนอนหลับไป ทำให้เสนายักษ์
สามารถนำตัวของพระลัก พระลาม ออกมาได้โดยง่ายดาย ดังความว่า

เมื่อนั้น ยักษ์ก็ผันผยของฝ้ายคืนเมื่อเมืองเก่า มั่นก็ไปเอาแก้ว**ท่ามะโรง**มะณีโชติ ยักษ์ก็เอา
ได้แล้วผยของฝ้ายตัวคืน ดูไว้ได้พอปานลมพัดฮอด จิงแล้ว เขาก็กวัดแกว่งแก้วดูแจ้งทั่วเมือง เมื่อ

นั้น หุสละมานท้าวไสยาแล้วตื่น บาบ่าวท้าวจาต่อแสนเมือง สูงเอากันลุกตื่นมาจวนแจ้ง ดูตั้งแสงดาววันขึ้นพันเคิ่งเสาเสมรุพุ่นเด เมื่อนั้น เสนาก้ำพลพระลามไหลออก มาแล้ว เพื่อว่า แก้วหน่วยนั้นใสแจ่มรุ่งแสง แท้แล้ว ยักษ์ก็เอาไปไว้ก้ำฝ่ายบูรพา คือตั้งแสงดาวนอกมาใสแจ่ม เมื่อนั้น ยักษ์ก็กำเอาแก้วมิดมัวเสียแสง มันก็ผันผยองเด่นปานลมมาฮอด จิงแล้ว เมื่อนั้น หุสละมาน แก้วลือซาจบเพท บาก็คืดรุ่งแจ่มบาท้าวตาวนอน แท้แล้ว เมื่อนั้น ยักษ์ก็ไปโจมตีพระลามผู้ปะเสฐู กับทั้งพระลักเจ้าพะสีกแก้วแผ่นผยอง แท้แล้ว

(พระลัก-พระลาม : 75)

จากข้อความข้างต้นนั้น เห็นได้ว่าแหวนที่ปรากฏในเรื่องเห็นแหวนที่ไม่เหมือนกับแหวนโดยทั่วไป กล่าวคือมีลักษณะเด่นที่เป็นเฉพาะตนเองคือมีแสงส่องสว่างออกมาอยู่ตลอดเวลา และแหวนวงนี้เป็นสมบัติของตัวละครฝ่ายยักษ์คือท้าวฮาบมะนาสวน ทำให้เห็นถึงอำนาจบารมีของยักษ์ที่สามารถใช้วัตถุสิ่งนั้นเพื่อใช้ทำกลอุบาย จนสามารถทำให้กองทัพของอีกฝ่ายหลงเชื่อ และสามารถทำตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองวางไว้ได้ แต่ในตอนท้ายของเรื่องกองทัพยักษ์จะพ่ายแพ้แก่ฝ่ายพระลามก็ตาม

1.6 วัตถุสิ่งของที่ใช้เรียกสิ่งมีชีวิต

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ มีความสำคัญต่อตัวละครในฐานะที่ใช้เพื่อเรียกตัวละครอีกตัวให้มาช่วยเหลือตน โดยพบในวรรณกรรมนิทานเพียง 1 เรื่อง คือ **ปลาแดกปลาสมอ** ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่อง **ปลาแดกปลาสมอ** ก่อนที่นางมาตฟ้าจะลงมาเกิดในโลกมนุษย์ พระอินทร์ได้มอบแหวนวงหนึ่งไว้ให้นาง ครั้งหนึ่งนางระลึกได้ว่า ก่อนที่นางจะลงมาเกิดอยู่ในเมืองมนุษย์ นางมีน้องที่ติดตามมาเกิดด้วย เนื่องจากลงมาในวาระที่ต่างกัน จึงส่งผลให้เกิดในที่ต่างๆ เมื่อนางคิดได้เช่นนั้นจึงนำแหวนวงนี้มากัดแกว่งปรากฏว่าทำให้เกิดแสงสว่างไปทั่ว เมื่อนางช่างสุทธะชา นางเสื่อ และนางสิงห์ เห็นแสงนั้นก็ระลึกได้ถึงเรื่องในอดีต จึงเดินทางมาหานางมาตฟ้าทันที ดังความว่า

วันหนึ่งนั้น นางมาตฟ้าเอามือแกว่ง**ท่ามะโรง** แหวนพระอินทร์มอบเวนทานให้ แสงแหวนแก้วท่ามะโรงเอื้องสูง ส่องไปถึงยอดแก้วสามน้อยรุ่งแสง สามนางฮู้มาพะลันฟ้าพั้ง เถิงเมืองราชคฤห์ใหญ่กว้างตระพังน้ำจืดเขา ในตระพังน้ำชาวเมืองตักอาบ นางสาวใช้มาตฟ้าตักน้ำที่ตระพัง นั้นแล้ว จิงเห็นสามสัตว์เจ้าเนาตระพังสระโบกข์ คือ นางช่างน้ำทั้งน้อยอ่อนราชสีห์ นางเสื่อโคร่งน้อยพร้อมพ่าทั้งสาม ทั้งแม่ต่นสามนางผ่อหลิงในส้าง สาวตักน้ำหลิงเห็นย่านสั้น

(ปลาแดกปลาสมอ : 3)

หรือเมื่อครั้งหนึ่งพญาพรหมตัดได้วางแผนที่จะนำภรรยาของท้าวกำพริมาเป็นของตน จึงออกอุบายให้ท้าวกำพริไปนำน้ำนมเสื่อโคร่งมาให้หนึ่งขัน หากทำไม่ได้ก็ต้องนำนางมาตฟ้ามามอบให้แก่ตน ซึ่งพระราชาก็คิดว่าถึงอย่างไรเสียท้าวกำพริก็ไม่สามารถนำสิ่งที่ตนเองต้องการมามอบให้ได้ ในช่วงนั้นท้าวกำพริเกิดความหนักใจเป็นอย่างมาก จึงเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ภรรยาฟัง นางจึงมอบแหวนวงนี้ให้ท้าวพริมาเพื่อเดินเข้าป่าและใช้เรียกน้องของนางที่เป็นเสื่อโคร่งให้นำน้ำนมมาให้ ดังความว่า

ท้าวกำพราจาเว้าต่อเมีย ว่า พระบาทเจ้าเมืองใหญ่พาราณสี พญาเห็นนางแพงอยากเอา
เทียมซ้อน อยากได้สายสมรแก้วแพงขวัญเทียมพาง ให้พี่หาน้ำมันเสียให้ได้สามมือบอกความ ผิบ
ได้มีโทษทางปะทาน พระจักพินค่อมุดมอดชิวังตายเมี้ยน นั้นแล้ว แต่นั้น นางมาตผัวไปป่า ฮอด
โคกกวางดีแล้วแกวงแหวน แสงสอดด้าวไปทั่วโพสณฑ์ ฮุงไปเถิงนางพยัคฆามิงแนบตาเค้า แต่นั้น
นางเสียโครงเจ้าเดินทางมาฮอด เห็นแต่ท้าวกำพราจาเขายังฮ่มไฮ นั้นแล้ว

(ปลาแตกปลาสมอ : 11)

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่าทั้งตัวละครนางมาตฟ้าและท้าวกำพราจาสามารถใช้แหวน
เพื่อเรียกให้สิ่งมีชีวิตมาหาตน และก็มีความสำคัญต่อตัวละครท้าวกำพราจาที่สามารถนำสิ่งที่พระราชชาต้องการ มา
มอบให้ได้ ส่วนนางมาตฟ้าก็ไม่ตกเป็นของพระราชชาตามที่ได้ตกลงกันไว้ เห็นได้ว่าแหวนนั้นก็เหมือนตัวแทน
ของความมีสำนึกร่วมกันระหว่างตัวละครที่พระอินทร์ส่งลงมาเกิดในโลกมนุษย์ เมื่อตัวละครเหล่านั้นเห็นแสงที่เกิด
จากแหวนก็สำนึกได้ว่าตนเป็นใคร เปรียบเสมือนแสงสว่างแห่งปัญญา และแหวนก็ยังเป็นสิ่งสำนึกระหว่างพี่น้อง
หากจะเปรียบด้วยเครื่องญาติ พระอินทร์ก็เปรียบเหมือนดั่งบิดาที่มีบุตรสี่คน และมีแหวนเป็นเครื่องระลึกว่าตัว
ละครเหล่านั้นมาจากที่เดียวกันและเป็นพี่น้องกัน ทั้งนี้ก็แสดงให้เห็นว่าแหวนของพระอินทร์แม้จะอยู่ในโลกมนุษย์
ก็ยังมีคามวิเศษแห่งพลังอำนาจอยู่ไม่เสื่อมคลาย

แหวนที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องนี้ก็ ตัวละครได้ใช้เพื่อเรียกตัวละครอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น
ความสัมพันธ์ของญาติ หรือการขอความช่วยเหลือเมื่อคราวที่ตัวละครประสบกับปัญหาต่างๆ เพราะฉะนั้นวัตถุที่
พบในข้อนี้ก็ล้วนมีความสำคัญต่อตัวละครเอกอย่างเห็นได้ชัดเจน

1.7 วัตถุสิ่งของที่ทำให้เกิดการพลัดพราก

แหวนที่พบในกลุ่มนี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้ตัวละครในเรื่องต้องพลัดพรากจากกัน โดยพบใน
วรรณกรรมนิทานเพียง 1 เรื่อง คือ **ท้าวจันทะหมุด** ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่อง **ท้าวจันทะหมุด** นางเกษโกสรใช้ให้ท้าวจันทะหมุดไปนำแหวนและผ้าของตนมาให้เพราะลิม
ไว้บนที่นอน ในครั้งนั้นนางเกษโกสรก็นั่งอยู่บนอุ้ที่มีคนคอยชักลากขึ้นไปด้านบนถ้ามีการส่งสัญญาณด้วยการดึง
เชือก ในขณะที่ท้าวจันทะหมุดกำลังวิ่งกลับไปนำแหวนมานั้น นางก็ถูกชักลากให้ขึ้นสู่ด้านบนเสียแล้ว เป็นเหตุทำ
ให้ทั้งสองพลัดพรากจากกัน ดังความว่า

	ท้าวสั่งแล้ว	โจนนางขึ้นอยู่	
	ศรีแจ่มเจ้า	จำท้าวฮีบลง	
ท้าวจึง	ลงเอาผ้า	ทั้งแหวนมะณีโชติ	
น้องจับ	ฮีบฟ้าแห้	บ่ทันได้หลุดลง	
	ท้าวฟังฟ้า	โตนลงพะลันฮีบ	
เขาก็	ชักเชือกส้าว	สาวได้อยู่บนต์	แท้แล้ว
	เชือกจ่องนำ	ทยานขึ้นแต่นาง	

(ท้าวจันทะหมุด : 22/1 - 2)

จากข้อความข้างต้น ตัวละครเอกฝ่ายชายกลับไปที่พักของตัวละครฝ่ายหญิงเพื่อนำเอาแหวนมาให้แก่นาง เพราะความลืม หลังจากนั้นนางได้ผลอจับเชือกที่ผูกยนต์ไว้ทำให้ชาวบ้านที่รออยู่ด้านบดงเชือกยนต์ขึ้น เป็นเหตุให้ตัวละครทั้งสองต้องพลัดพรากจากกัน เห็นได้ชัดเจนว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงเกิดความหวังต่อทรัพย์ของตน เป็นเหตุให้ตัวละครฝ่ายชายต้องรีบกลับไปนำมาให้ แต่เรื่องราวกลับพลิกเพราะนางได้ผลอดึงเชือกเสียก่อน เพราะความหวังเป็นเหตุจึงทำให้ตัวละครทั้งสองต้องพลัดพรากจากกัน เห็นได้ชัดเจนว่าแหวนมีค่าและมีความที่สำคัญมากที่ทำให้ตัวละครหวงมากถึงเพียงนี้ แม้จะเป็นวัตถุเพียงชิ้นเล็กๆ แต่มีค่ามากทางด้านจิตใจ

เพราะฉะนั้นวัตถุสิ่งของที่พบในกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญต่อตัวละครในการทำให้เกิดความพลัดพรากและส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา

2. ความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น

แหวนที่พบในกลุ่มนี้มีความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นวัตถุชิ้นหนึ่งที่ใช้อธิบายเหตุให้ทราบถึงภูมินามของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการเกษตรของคนในชุมชน โดยปรากฏในวรรณกรรมนิทานเพียง 1 เรื่อง คือ **ผาแดง-นางไอ่** ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่อง **ผาแดง-นางไอ่** ครั้งหนึ่งท้าวผาแดง และนางไอ่คำหนีการตามล่าของกองทัพนาคที่บุกขึ้นมาถล่มบ้านเมือง เพราะมีสาเหตุมาจากชาวบ้านพากันกินเนื้อกระรอกด่อน ซึ่งกระรอกตัวนั้นก็คือท้าวภักคินาคที่ปลอมตัวมาชมความงามของนางไอ่คำ เมื่อแม่ของภักคินาคทราบว่าลูกของตนเองตาย ก็โกรธและสั่งให้เสนานาคตามไปลงโทษคนที่กินเนื้อนั้น ซึ่งก็รวมถึงนางไอ่คำด้วย จากการตามล่าในครั้งนั้น นางได้นำข้อมและแหวนติดตัวไปด้วย เมื่อเดินทางไปได้สักระยะนางก็คิดว่าม้าของท้าวผาแดงเริ่มอ่อนแรงและวิ่งได้ช้าลง จึงทิ้งข้อมลงไปก่อน เมื่อม้าวิ่งมาได้สักระยะนางก็คิดว่าแหวนของนางนั้นเป็นเหตุที่ทำให้เหล่านาคทั้งหลายตามมา นางจึงขว้างแหวนนั้นทิ้งไปเสีย ดังความว่า

อันว่า	นาโคท้าว	โจอมเอานางไอ่	ไปนั้น
จึงเอา	ทำมะโรงแก้ว	แหวนดีดอมชาติ	
	แต่นางถ่มใส่พื้น	ดินหล่มหล่มลง	
	นาคเอาสุบใส่ก้อย	จอมซ้อยไอ่คำ	
แต่นั้น	ผาแดงผ่นถีบม้า	เต็นแล่นมีเซา	
	มือเล้าถือแหวนเพชร	ลูกสองเห็นลุ่ม	
อันว่า	ขาน้ำม้า	ขาหลังหลุบหล่ม	นั้นแล้ว
	ผาแดงท้าว	เอาแหวนสองฟาดปาย	
	แหวนตกสู่พื้น	ดินหล่มหล่มลง	
	ได้ชื่อว่า “หนองแหวน”	สองสืบมาเดี๋ยวนี้	

(ผาแดง นางไอ่ : 99)

นอกจากแหวนจะเป็นเครื่องประดับที่สวยงามและมีค่า เป็นที่น่าสังเกตว่า แหวนถือเป็นเครื่องประดับที่มีขนาดเล็กมาก เมื่อตัวละครทั้งแหวนลงพื้นไม่น่าจะทำให้แผ่นดินยุบลงเลยแม้แต่น้อย เช่นเดียวกับกับข้อแม้มจะมีขนาดที่ใหญ่มากกว่าแหวนก็ตาม แต่ก็ไม่น่าจะทำให้แผ่นดินยุบลงเป็นแหล่งน้ำได้ แต่แหวนและข้อของตัวละครก็สามารถทำให้แผ่นดินยุบลงจนเป็นหนองน้ำได้ และชุมชนในเขตพื้นที่นั้นก็เรียก “หนองแหวน” มาถึงปัจจุบัน ซึ่งสิ่งนี้อาจจะสำแดงให้เห็นอำนาจและบารมีของตัวละครได้เป็นอย่างดีว่า นางนั้นนอกจากจะเป็นลูกสาวของเจ้าเมืองที่มีพร้อมทุกอย่างแล้ว นางยังเป็นที่หมายปองของมนุษย์ทั้งหลายรวมไปถึงอมนุษย์อย่างท้าวภักดีนคราชาด้วย เพราะฉะนั้นแหวนก็เป็นดังเครื่องแทนตัวของนางนั้นก็ย่อมมีความพิเศษที่แตกต่างจากแหวนโดยทั่วไป

สรุปผลและอภิปรายผล

“แหวน” ถือเป็นอนุภาควัตถุสิ่งของชิ้นหนึ่งที่มักปรากฏอยู่ในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน สิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนของแหวน คือ เป็นเครื่องประดับร่างกายเพื่อให้เกิดความงดงาม หรือแสดงฐานะทางสังคมบางอย่าง นอกจากนั้นแหวนยังแสดงให้เห็นบทบาทและความสำคัญของมันผ่านการกระทำของตัวละครแต่ละตัวได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่าแหวนมีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเด็นคือ 1. ความสำคัญที่มีต่อตัวละคร สามารถจำแนกได้ 7 ประการ คือ 1.1 เป็นวัตถุสิ่งของที่ใช้เป็นสิ่งที่ป้องกันตน กล่าวคือตัวละครใช้แหวนเพื่อป้องกันตนเองจากอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง สุพรรณโมกขา และแดงอ่อน 1.2 วัตถุสิ่งของที่สามารถมองเห็นเรื่องราวต่างๆ กล่าวคือตัวละครใช้แหวนเพื่อดูเรื่องราวต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นโดยที่ตัวละครไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง พญาไก่แก้วหอมฮู 1.3. วัตถุสิ่งของที่ใช้มอบให้กับคนรักเมื่อคราวที่พลัดพรากจากกัน กล่าวคือ ตัวละครใช้แหวนเป็นเครื่องแทนความรักของคนทั้งสองเมื่อคราวที่ต้องจากกัน พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง สุริวงศ์ พระลัก-พระลาม สีทน-มโนรา และคัชขนาม 1.4 วัตถุสิ่งของที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์ กล่าวคือ แหวนสามารถทำให้ตัวละครในเรื่องได้มาซึ่งทรัพย์สมบัติ พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง ขุนลู-นางอ้ว และ ท้าวกำกาดำ 1.5 วัตถุสิ่งของที่ใช้เพื่อกลอุบาย กล่าวคือ ตัวละครในเรื่องใช้แหวนเพื่อกลอุบายบางอย่าง และตัวละครเหล่านั้นก็สมหวังตามแผนการที่ได้วางเอาไว้ พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง พระลัก-พระลาม 1.6 วัตถุสิ่งของที่ใช้เรียกสิ่งมีชีวิต พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง ปลาแตกปลาสมอ และ 1.7 วัตถุสิ่งของที่ทำให้เกิดการพลัดพราก กล่าวคือ แหวนเป็นสิ่งที่ทำให้ตัวละครต้องพลัดพรากจากกัน พบในวรรณกรรมนิทานเรื่อง ท้าวจันทะหมุด และ 2. ความสำคัญที่มีต่อสังคมท้องถิ่น กล่าวคือ แหวนถูกใช้เพื่ออธิบายให้ทราบถึงภูมินามของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ โดยปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่อง ผาแดง-นางไอ่ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น แม้แหวนจะเป็นวัตถุเพียงชิ้นเล็กๆ แต่ความสำคัญที่มีต่อตัวละครและเนื้อเรื่องนั้นก็สามารถช่วยให้เรื่องราวดำเนินต่อไปอย่างสนุกสนานและน่าติดตามได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยพบว่านอกจากอนุภาควัตถุสิ่งของที่พบในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสานแล้ว ในวรรณกรรมท้องถิ่นภูมิภาคอื่นๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ก็น่าที่จะนำมาศึกษาในแง่ของความหมายและความสำคัญด้วย และนอกจากนั้นการศึกษาอนุภาคของนิทานในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะตัวบทวรรณกรรมนิทานของภาคอีสาน คือ อนุภาคด้านตัวละครและอนุภาคของเหตุการณ์ ก็มีความน่าสนใจเช่นเดียวกัน

บรรณานุกรม

- พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2511). **ผาแดงนางไอ่**. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- (2512). **สุพรมโหมกขา**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2512). **พญาไก่อแก้วหอมสดู**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2513). **สุริวงศ์**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2513). **ขุนลู-นางอ้าว**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2514). **พระลัก-พระลาม**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.
- (2514). **สีทน-มโนรา**. มหาสารคาม : หจก.อภิชาติการพิมพ์.
- (2515). **คัชชนาม**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2517). **ปลาแดงปลาสมอ**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2517). **แดงอ่อน**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2520). **ท้าวกำกาดำ**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)
- (2523). **ท้าวจันทะหมุด**. ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เอกสารอัดสำเนา)